

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindellicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1613. Soc. 74.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

Episcopo die festo S. P. Ignatii pro concione dicere libuit in templo nostro; quod lumen majus addidit solemnitati.

Annus 1613. Soc. 74.

I.

Primus lapis
templi Ulyssi-
ponensis Col-
legii, & Fun-
datrix.

Primâ anni die jactus est primus lapis pro templo Ulyssiponenſis Collegii S. P. Ignatio dicati. Excellentiffima Domina Philippa Sa Comes Linarienfis mortuo conjuge cum bina filia vitam ducebat in suburbana villa prope Ulyssiponem. Continuato funere ambas exultit, ha-rede nullo domi relicto. Ut erat fâmina imprimis addicta pietati, DEum ſolum hæredem ex aſſe voluit; & primò quidem cogitabat cœnobium pro monialibus in ea villa condere, cùmque ipſis tranſigere vitæ ſuæ reliquos annos; ſed exortis nonnullis difficultatibus, refrixit ea cogitatio; perſeverabat tamen internum ſtudium donandi bona ſua Miniſtris divini cultûs.

2. Fortè in manus ſumpſit vitam S. Ignatii nuper in lucem editam. Le-genti, ac meditati egregias ſanctiffimi herois virtutes & Inſtitutum mirabile So-cietatis noſtræ, in mentem venit fundandi templi auguſti in aliqua Societatis domo. Novæ difficultates eam retardabant. Multa fieri curavit ſacrificia, multasque à piis perſonis in Cœlum effundi preces, ut exploraret diviniã vo-luntatem. Tandem illi ſedit ſententia erigendi templum magnificum in Colle-gio divi Antonii. Huic operi applicavit reditum pinguem, quo ſtrueretur ædes, & poſt factam ſtructuram alerentur preſbyteri templo ſervituri, quique pro ejuſ-dem anima ſacra facerent. Opus totum conſtat marmore polito. Veſtitarium ſacrum perelegans. Voluit Fundatrix, ut templum majeſtate nulli foret Ulyſſi-pone ſecundum.

Profeſſi ad
Indiam

3. Quatuor hoc anno naves navigationem Indicam aggreſſæ ſunt, qua-rum unam ſex è noſtris conſcenderunt à SS. Philippo & Jacobo dictam, infelici proſus eventu; nam & juſtò tardiùs ſoluta vela, & venti à prora pertinaciter flantes, ac maria turbata coëgere in Tagum, unde prodierant, regredi. Cæ-teris incommodis acceſſerunt graves morbi in navi, quâ vehebantur Noſtri: qua-dringinti agrotabant eodem tempore. Tam ſedula cura miſeris impenſa, ut è tanto numero duodecim ſolum occubuerint. Etiam Noſtri malo correpti, ſed cæſis venis evaſerunt periculum. Appulſi Ulyſſiponem, quotquot in nave fuerant, Societas laudibus urbem complevère.

Mors Nicolai
Pereira.

4. In Domo Profeſſa Ulyſſiponenſi labores & vitam complevit 28. Ja-nuarii Nicolaus Pereira Coadjutor temporalis, natus in oppido Pias diceceſis Thomarienfis. Quanquam facilè referri poſſet inter Coadjutores ſpirituales, cùm Latinis litteris excultus eſſet, reſuſcitavit, volens Deo ſervire in muniis abje-ctis. Vix alius eo vigilantior in procurando religioſa paupertatis patrimonio. Per id tempus habebat curæ opus ædificii tironum.

Mors Alphon-
ſi Proenſa.

5. Ibidem 21. Martii poſuit mortalitatis exuvias Alphonſus Proenſa Co-adjutor, ortus Monſaraffi in Eborenſi diceceſi. Ejus modeſtia, manſuetudo, ſanctitas in familiari ſermone, & cura ſuadendi virtutem externis juxta leges ſta-tûs ſui, ſic placuerunt Ven. P. Ignatio Martinio, ut annis octodecim, quibus ce-techeſim docuit Ulyſſipone, præter Proenſam alium noluerit ſocium. Numerabat duos ſupra triginta Societatis annos.

Moritur Mar-
tinus Gonſal-
vius Camera.

6. Adjungo obitum, qui die 6. Octobris accidit, viri piiffimi ac nobi-ſſimi Martini Gonſalvii Camerae fratris noſtri Ludovici Gonſalvii Camerae; qui poſtremis annis vitam exegit in Domo Profeſſa hoſpicio ſeparato. Natus in Madeirenſi inſula parentibus è primaria Nobilitate. Non fuit, qui gratiã ma-gis polleret apud Regem Sebaſtianum, quem pro virili dimovere ſatagebat ab expeditione Africana. In tanta Regis gratia ſtudit unicè Reipublicæ commo-dis; ſuos non auxit reditus. Poſt Regis mortem egreſſus eſt de palatio cum eo tantum modico reditu, quem habuerat, antequàm ad Regiam familiaritatem admit-

admitteretur, ex pensione ab Avunculo Visensi Episcopo sibi assignatâ. Christianas virtutes, & conscientiam suam præhabuit omnibus rebus humanis.

7. Patres Domûs Professæ pro studio, quo semper favit Societati, rogarat, sibi concederent domûs angulum, ut in eo transigeret senectutem, sêque ad supremum agonem compararet. Hospitatus est cubiculis ad ostium posticum. Maximè consulebat domûs quieti, non passus domesticos famulos dormitoria penetrare. Illic egit senectutem omnibus bonis invidendam. Partem diei infumebat orando, partem pios legendo libros, partem cum senioribus de rebus divinis conferendo. Circumstantibus domûs incolis, eumque juvenibus ritu Ecclesiæ placidè expiravit. Sepultus in eodem tumulo, ubi sunt ossa P. Ludovici Gonçalvii. Per Provinciam multa pro ipso sacra facta sunt, multæ recitatae preces, quòd res nostras tanquam suas semper observaverit.

8. Consulit hoc anno Magistri Simonis ossibus, non quidem eâ magnificentiâ, quam Theotonius morte præventus meditabatur. Ex sepultura, ubi hæctenus fuere, collecta, creditaque sacrophago in pariete templi ad facellum SSS. Trinitatis. Marmor congruam præfert inscriptionem.

Transferuntur ossa P. Simonis Rodericii,

9. Ex quo Campilidi cessavit habitatio tironum, de domiciliis Conimbricensi & Eborensi tirones aliquot mittebantur ad Professam Domum Ulyssiponensem, ut obirent officia domestica eodem modo, quo nunc solent; postea revertebantur ad Collegia. Hoc tamen anno speciali Patris Nostri concessione Societatem ingressus est in ea domo Laurentius Lombardus, quem DEus ad nos modo mirabili pertraxit. Juvat recensere.

Societatem inivit Laurentius Lombardus.

10. Erat natione Belga. Ulyssiponem venit, ubi diversis navigationibus susceptis ad Indiam & Guineam eas cumulavit divitias, ut censeretur inter locupletissimos mercatorum. Conjugem duxit Belgæ pariter mercatoris filiam. Binam prolem ex ea suscepit, maculam, & sequioris sexûs. Accidit, ut filius ex insaniam usum mentis amitteret. Parens, ne dolor continuus observaretur oculis, eum misit in Flandriam apud suos alendum. Filiam meditabatur rerum omnium hæredem instituire.

11. Interim ipse vitam vixit optimi Christiani, nam octavo quoque die in templo Domûs Professæ detersâ conscientiam se pane cœlesti resciebat, usus Confessore P. Fernando Guerreiro. Domos amplas ædificavit in colle Domui Professæ vicino, & alias minores, has, ut locaret; illas, ut habitaret ipse cum familia, & genero, quem animo designabat. Decimo die, antequàm in ædes migraret, moritur filia, unica parentum spes. Nihil turbatus Laurentius, sed humanis majora concipiens, conjugi suæ mentem aperit: se intus compelli ad religiosam vitam amplectendam; ipsam quoque posse deligere cœnobium, & sanctimonialium Institutum profiteri. Non acquievit uxor hujuscemodi consiliis. At scivit Deus nodum solvere.

12. Migrant ad novas ædes. Effluxerant omnino dies decem, cum morbi repentino insultu conjux Laurentii de medio tollitur. Tum manifestè cognovit DEI esse voluntatem, ut se religioni alicui manciparet; decrevitque rematurè perpensâ, & cum Patre spirituali communicatâ, se, suâque omnia Societati JESU tradere. Ut id exequeretur, vocari fecit è Flandria filium rationis usu destitutum, ut, probato apud Judices, & noto mentis vitio, posset testari de filii bonis. Cuncta rite peracta sunt. Oneribus aliis satisfecit. Largitur bona sua domicilio tironum. Societatem ingreditur in Domo Professæ Julio mense hujus anni: commissus disciplinæ P. Guerreiri, qui illius eò usque egerat Confessarium: post exercitia S. P. Ignatii unâ cum Patre migravit Laurentius ad Residentiam montis Oliveti, ut ipse procuraret opera surgentis ædificii.

13. In Collegio divi Antonii 11. Februarii immortalibus adscriptus est Venerabilis P. Eduardus Costa Fundator Scalabitani Collegii. Vitæ sumpsit initium Ulyssipone ex avito prognatus stemmate; fulgebat insuper dignitate Censoris maximi stemmatum totius Regni. Non ille, ut æquales, annos trivit deditus vanitati. Quid Christianum deceret, semper ante oculos habebat.

Moritur P. Eduardus Costa.

Quan-

Quamquam agrè tulit fratrem suum Franciscum Mendosam ad nos transisse; postea tamen illius secutus exemplum se & bona sua dedit Societati, in qua vixit religiosissimè. Inungendus oleo sacro, honestatis memor, rogavit, corpus suum, quoad fieri posset, non detegi. Ossa P. Eduardi volentibus se annis translata Scalabim condita fuere in medio facelli majoris templi nostri, cum nobili epitaphio.

Mors P. Dominici Pirii.

14. Scalabi 6. Martii corporeis vinculis solvitur P. Dominicus Pirius, Adjutor spiritualis. Indefessè laboraverat in Angola. Patientia, demissio sui, & obedientia prompta semper ipsi fuere cordi. Procurabat Labrujense prædium, quod P. Eduardus Costa donaverat pro dote Collegii Scalabitani. Tentatus acuto morbo iter intendit in Collegium Ulyssiponense; sed Scalabi progredi nequibat. Sepultus est in ædicula sacrata divo Antonio Abbati, quæ pertinet ad Collegium Ulyssiponense.

Mors Antonii Emmanuclis.

15. Duodecimâ Octobris phthisi contabuit Antonius Emmanuel Bracharenfis. Docens Latinas litteras in Angrensi Collegio valetudinis affectæ causâ regressus est Ulyssiponem. Tantâ animi fruebatur pace, ut socios interrogaret: num in Cœlum aliquid nuncii haberent? Ibidem 21. Octobris desideratus est P. Andreas Alvarus spiritualis coadjutor, natus monte majore novo. Plurimos consumpsit annos procurando rem domesticam in diversis Collegiis, tandem totius Provinciæ egit Procuratorem. Inter tot negotia non est oblitus religiôsæ observantiæ. Cum est refectus sacro viatico, tam piè Dominum alloquebatur, ut circumstantes non continerent lacrymas.

Mors P. Andree Alvari.

Missiones.

16. Haesten, quæ contigerunt Ulyssipone. De Conimbricensi Collegio nonnulli præcones Evangelici discurrere per populos vicinos saltui de stelia. Exterminati abusus multi, quibus solent ignorantes implicari. Rustici cujusdam pagi adorabant, sole oriente, stolonum cujusdam arboris: interrogati, cur id facerent? respondere: folia stolonum inter manus trita, ac in stomachum missa lenire, ac frangere acutas febres, idcirco venerari se arborem tam beneficam. Admoniti erroris sui, abstinerunt deinceps ab hac anili dementia.

Mors Michaelis Alcaceva.

17. Eboræ, ubi fuerat natus, phthisi emortuus est 23. Maji non multò post absolutum tirocinium Michael Alcaceva scholasticus. Cum ipsi offerrent impetraturos se expeditionem à religiosi votis, ut libertati restitutus valetudinem recuperaret; nihil aliud reposuit, quàm Apostoli verba, *Mibi vivere Christus est, & mori lucrum*. Plenus ulceribus ex continuato accubitu ne semel quidem ingemuit patientissimus inter peracerbos dolores.

Mors Franc. Rodericii.

18. Ibidem 12. Julii eadem phthisis pernicie de vivis sublatus est Franciscus Rodericius Coadjutor. Primò ingressum Societatem aliqui populares apud Moderatores nostros infamârunt, quòd originem duceret ex Hebræo sanguine; propterea dimissus est. Verùm eam adhibuit diligentiam apud Judices, ut falsi testimonii delatores convicerit. Rursus, cognitâ veritate, inivit Societatem. Redux ex Italia, quò fuerat comitatus Procuratorem electum in Provinciæ conventu, phthisi extenuatus est. Vicinus jam morti dulcem inter risum insolitâ perfusus lætitiâ, percunctantibus sociis, cum cerneret aliquid cælestis? se videre significavit; & paulò post efflavit spiritum.

Missiones.

19. Egressi ex eodem Collegio sacerdotes ad oppida Corucium, Alegretum, & Alcacerem de Sale, ut concionibus, ac ministeriis nostris animas juvarent. Moris erat in uno ex prædictis oppidis sâminas innuptas bis solum quotannis templum adire, Natalis Domini pervigilio, & majore hebdomadâ. Id multò magis reprehendendum, quòd eadem innuptæ omnibus sâminæ vanitatis fucis & ornamentis phaleratæ hac illac ostentantes pompam vagarentur. Hujusmodi monstri sâditatem exaggerans Concionator, tandem exterminavit.

20. E Collegio Bracharenfi duo sacerdotes missionem peregere Guimaranii: oppidum nobile est, non multis leucis distans Bracharâ, Lusitanorum Regum prima sedes, & Curia. Duæ familiæ de primoribus se lacerabant infensissimis odus: multùm nostri desudârunt in his conjungendis; demum in

templo datis manibus, & amplexibus inimicitias posuere. De Brigantino Collegio ter per annum sacerdotes aliquot prodierunt ad populum in pagis edocendum.

21. Militanti Societati ereptus est 16. Octobris Joannes Pintus Collegii ^{Mors P. Joannis Pinti.} Portuensis Rector, natus Carquere in dioecesi Lamecensi. Decies & septies uniuersae vitae homologesi deterfit animam, tanquam extemplo migraturus esset è vivis. Nihil æquè curavit, ac omnium virtutum ornamentis seipsum excolere; ut testatur illius vita in lucem edita.

22. Villavissosae populi augebant pietatem Theodosii Ducis exempla. ^{Theodosii Ducis pietas.} Ille in supplicatione horarum quadraginta tulit manu unum ex hastilibus umbellæ. Idem Princeps cum filiis quavis per vernum jejunium sextâ feriâ sub noctem adibat templum nostrum auditurus piam de Palsione Domini exhortationem flagellationi præviã.

23. In Guinea P. Emmanuel Alvarus non modò conservabat neophytos ^{Res Guineæ.} P. Balthazaris Barreira, sed augebat plurimis Ethnicis ad fidem conversis. Farmæ Logorum Regi meditantem fidem amplecti suavit, ut Mitombi ad oram maris ædem vero Deo construeret, quod lubens præstitit. Et si patrios ritus non deseruit, subditi quàm plurimi deseruere. Cùm per id tempus accepisset litteras de morte P. Barreira, vix dici potest, quanto mærore P. Emmanuel, Lusitani, & Nigri affecti sint.

24. Novembri mense Sebastianus ab Ascensione novus Episcopus earum regionum pervenit è Lusitania in D. Jacobi insulam. Quòd esset alterius ordinis religiosi, suspicabantur nonnulli minùs in nos benevolam fore. Aliter evenit. Ut erat Præsul optimus, & vir prudens, scivit æstimare Nostrorum pro dilatanda fide labores. Pro concione in laudes Societatis effusus, cùm incidere mentio de P. Barreira, his cepit verbis: *Sanctus ille senex P. Balthazar Barreira gloriosa memoria*: ad nomen Patris pronuntiandum venerationis causâ detexit caput. P. Antonius Diasius erudiebat pueros Grammaticæ præceptis, & piis moribus. Sic erant exculti, ut cives illos compellarent Angelos, & parvos Apostolos.

25. Excitatus ad peccatorum dolorem populus occasione suppliciorum irati Numinis. Contagium omnes penè interemit equos. Supervenit multitudo incredibilis vermium odoris teterrimi. Tecta & domus complebantur hujusmodi peste. Erupit ignis è terræ visceribus in sancti Philippi insula, flumine ignei bituminis omnia populante. Anchoras jecit classis hostilis ad oppidum Prayam; eò sumptis armis convolarunt omnes, & nostri, ut animarum saluti consulere. Post dies aliquot discessit, excensione ne quidem tentatâ.

26. Nonnulli viri nobiles cogitarunt hoc anno de montis agrassi reditu ^{Agitur de vendendo oppido Monte agrasso.} bus emendis à Collegio Eborensi. Alii offerebant quingenta scuta Romana, alii quadringenta in singulos annos. Regebat Collegium nostrum & Academicam Ven. P. & vir prudentissimus Joannes Correa Villaregalensis, ad quem de re scripsit P. Joannes Alvarus Visitator. Vocatis Consultoribus, & Procuratore, ex omnium sententia responsum est: Nullo modo vendendum dominium in oppidum & reditus, nisi prædia, quæ darentur, evidentissimam præferrent utilitatem longè majorem, quàm erant oppidi reditus. Quod Georgius XIII. in Bulla, quâ concedit posse nos alienare, vel commutare montem agrassum, ait, commutationem fieri debere *pro aliis bonis stabilibus, ex quibus reditus multò majores, quàm ex dicta villa percipi possint.*

27. Propterea unam omnium esse firmam sententiam, non commutandum jus, ac reditum, nisi dentur quinquaginta modii magni tritici in singulos annos (Lusitani id genus mensuræ vocant *Moyos*) sed hos donandos in prædiis Transtaganae provinciae, vel in agro Ulysiponenli. Porro danda scuta Romana centum censûs annui. Sic firma cuncta, ut possint dici bona stabilia, in quibus esse nequeat vitium, vel timor, quòd pereant, aut minuantur ulla rerum vicissitudine. Cùm nullus ex emptoribus petitem pretium & securitatem præstaret, negotio est superfluum. Id oppidum quondam Lusitaniae Reges donâ-

Antonius Franco.

D d

rant

rant Eborensi tunc Episcopo pro oppidis Arrayolo, Vimieiro, & Alcacera pertinentibus ad Episcopos Eborenses.

Annus 1614. Soc. 75.

Mors P. Georgii Riji.

A defunctorum memoria ordior. Et primo quidem loco recenseri meretur, qui 15. Julii piissimè obivit Conimbricæ Ven. P. Georgius Rijus trium votorum solemniter professus. Natalem sortitus est pagum S. Joannis de Tallia prope Sacavemum in Ulyssiponensi diocesi. Conimbricæ se dicavit Societati anno 1548. Annis quinquaginta Ministrum egit in Collegio Conimbricensi, tantâ integritate, & sanctitate, ut nemo ullus fuerit, qui de ipso justè sit conquestus. Si quis maturè perpendat, quòd Conimbricense Collegium ducentos socios alar intra domesticos parietes, partim adolescentes, partim ætatis mediæ, partim senes, judicabit raram fuisse virtutem ejus viri, qui tot annis, tot omnis ætatis, diversique genii homines sine justa offensione gubernarat, maximè cum ad id muneris pertineat leges transgressis poenas dictare.

2. Cuicumque de nostris viri præclarissimi Georgium novè, illum inter sanctiores hujus Societatis heroës numerarunt. Venerab. P. Ignatius Martinus, Petrus Fonseca, Hieronymus Carvalius, Didacus Miro, Sebastianus Barradius, & Franciscus Suarius Granatensis, magna de Georgii virtutibus texerunt elogia. Sexaginta septem annis, quibus vixit in Societate, prima illius de lecto surgentis erat cogitatio: *Hodie incipio DEO servire*. Propterea nunquam, intuitus, quæ fecisset, sed quæ facienda forent. Coram Rectoribus & Provincialibus, quamvis plurimos illorum educasset, eâ fuit humilitate, ut nihil humisius, nihil reverentius exquiri poterit. Familiaritas cum DEO, qualem habent sanctiores. Sic diem totam distribuerat, ut scirent omnes, quid in hac, quid in illa hora perageret. Virtutes sic excoluit, ut nulla sit, cujus non reliquerit posteris exempla celsa, quorum testis est vita typis excusa. Præcavit suæ mortis tempus. Ossa condita in speciali sacrophago cum lemmate in sacello domestico inter alia virorum illustrium.

Mors Barthol. Alvari.

3. In Domo Professa Ulyssiponensi 24. Augusti è corpore excessit Bartholomæus Alvarus Coadjutor, patriâ Portuensis. Vixit in Societate sex & quadraginta annos: quadraginta curæ habuit insigni charitate valetudinarium. Residuum tempus ab injuncto munere impendebat orationi, & sacris audiendis. Apud externos erat opinio de illius virtutibus. In augendo cultu divino sollicitum noverunt omnes. Idcirco largiti sunt externi pecunias, quibus fuit templo non parùm utilis. Ægrotus acceptum viaticum evomuit, catino vomitum collectum Bartholomæus animosè sumit. Noster Sebastianus Moralius Episcopus voluit secum ducere ad Japoniam, ibique sacerdotem consecrare; at humilitas Alvares eo se reputavit honore indignum.

Mors P. Antonii Simonii.

4. Ulyssiponense Collegium 7. Novembris funus etulit P. Antonii Simonii Eborensis. Tradiderat in sua patria Philosophiam. Illius dotes ad magisteria, & sacrum suggestum erant raræ. Accedebant religiosæ virtutes, quas plaris fecit naturæ ornamentis. Nuntium mortis ex diurna hydropisi ortæ accepit vultu hilari, tanquam nihil magis cuperet, quàm vinculis corporeis exsolvi.

Tres mortui Conimbricæ.

5. Conimbricæ tres sepulti sunt. Ultimâ Octobris Angelus Borgius Iteus coadjutor, ex labore, cui semper addictus erat, phthisi computruit. Die 9. Novembris Ludovicus Rebellus scholasticus natus Ferreirim in Lamecensi diocesi. Quoties in cubiculo repertus non esset, sciebant, qui illum quæsierant, inveniendum in templo coram Numine Eucharistico. Admonitus vicinæ mortis, nihil ardentius se optare reddidit. Calendis Decembris P. Emmanuel Tevarius Eborensis, ætatis anno quadragesimo, Societatis vigesimo quarto: religiosi moribus se diligenter exornaverat.

6. Tr